

Hannu Majuri
yli-ins., TkT
Pirkanmaan ympäristökeskus

Esitys ympäristönsuojelupäivillä Lammin biologisella asemalla
5.10.2006

Ojitus ja ojaerimielisyydet – naapurikateutta vai vesilain rikkomista?

Vesilain (= VL) 6 luku käsittelee ojitusta ja vesilain 19 luku ojitustoimitusta. Lisäksi vesiasetuksen (VA) 6 luku sisältää ojitusta koskevia säännöksiä.

1. Määritelmiä

a) Mikä on vesilain tarkoittama oja?

Jos uomassa:

- ei virtaa vettä jatkuvasti ja
- ei pääse kulkemaan tulvan aikana veneellä (uitto) eikä
- kala pääse sanottavasti kulkemaan

Jos nämä kaikki ehdot täyttyvät, on kyseessä oja ja päinvastoin, jos yksikin ehto jää täyttymättä, uoma on puro, eli vesistö. Se, mikä on vesistö ja mikä ei, on olennaista tietää. Muuten lautakunta ja ympäristökeskus tekevät helposti pahojakin virheitä. Karkeana rajana ojan ja puron välillä voidaan pitää valuma-aluetta 10 km², joka on otettu uuteen vesilakiesitykseenkin rajaksi (vrt. aloitteet v. 1991 ja 1995). On myös syytä tietää puron ja joen ero (nyt keskivirtaamaraja = 2 m³/s, jatkossa ilmeisesti 1 m³/s). Joessa on valtaväylä, purossa ei. Valtaväylän supistaminen tai sulkeminen vaatii aina luvan ympäristölupavirastosta. Näin ollen jokien määrä kasvaa ja purojen määrä vähenee oleellisesti, jos uusi vesilaki menee läpi esitetyn mukaisena)

b) Ojitusoikeudesta

Maanomistajalla on oikeus ojittaa (VL 6:1). Ojituksiksi luetaan ojan ja puron perkaaminen, suurentaminen ja oikaiseminen.

2. Säädöksiä

VL 6:2 Haettava lupa ympäristölupavirastosta, jos ojituksesta SAATTAA AIHEUTUA VL 1:15, 1:18 ja 1:19 seurauksia. Luvan poiketa VL 1:15 a ja 17 a § määräyksistä antaa ympäristölupavirasto.

VL 6:3, 1 mom: Ojitus on niin toimeenpantava ja oja siten kunnossa pidettävä, ettei toiselle kuuluvalla alueella aiheudu vahingollista vettymistä tai muuta vahinkoa.

VL 6:4 Ojittajalla on oikeus tehdä oja toisen maalle tai ryhtyä ojituksiksi luettavaan puron perkaamiseen toiselle kuuluvalla alueella, jos se maan tarkoituksenmukaista kuivattamista varten tai tämän luvun 3 §:n 1 momentissa mainitun seurauksen estämiseksi on tarpeen. Ojaan katsotaan kuuluvan uoman kummallakin puolella 60 senttimetrin levyinen piennar, jollei sitä ole määrätty leveämmäksi tai maan laatu vaadi leveämpää piennarta.

Edellä 1 momentissa mainituin edellytyksin on myös oikeus ojitusta varten tehdä tarpeellinen suojaus ja pumppuasema toisen alueelle.

Oja toisen maalle on, mikäli se kohtuuttomitta kustannuksitta käy päinsä, tehtävä maan rajalle tai muutoin sellaiseen paikkaan, että siitä on maan omistajalle mahdollisimman vähän haittaa. Avonaista ojaa, ellei se ole tilan rajalla, älköön ilman omistajan suostumusta tehtäkö toisen tontille, rakennuspaikalle, puutarhaan, varastopaikalle, uimarannalle tai muulle erityiseen käyttöön otetulle alueelle eikä myöskään, mikäli ei ole välttämätöntä, toisen salaojitetulle alueelle. Mitä tässä on sanottu, koskee soveltuvin kohdin myös 2 momentissa mainittua rakennelmaa.

VL 6:6 Ojitukselta johtuva vahinko on korvattava.

Milloin oja on tehty toisen maalle (siis vaikka puoliksi rajalle), maanomistajalla on oikeus saada korvaus ojaksi ja pientareeksi käytettävästä maasta. Jos vettä johdetaan toisen alueella olevaan puroon, on tässä tarkoitettu korvaus suoritettava vain siltä osin, kuin purolle on tehty uusi uoma tai sen uomaa on huomattavasti levennetty.

Myös yhteisestä ojitukselta hyötyä saavalla on oikeus edellä tässä pykälässä tarkoitetun korvauksen saamiseen.

VL 6:7 Toisen maalle tehty oja on sen pidettävä kunnossa, joka käyttää ojaa hyväkseen. Jollei hän maanomistajan kehoituksesta kohtuullisessa ajassa pane ojaa kuntoon, on maanomistaja oikeutettu hakemaan [vesilautakunnalta] jäljempänä 20 luvun 7 §:ssä tarkoitettua määräästä. Sama oikeus kuin maanomistajalla on myös muulla, joka ojan kunnossapidämisen laiminlyömisestä kärsii haittaa.

Yhteisen ojan kunnossapidosta säädetään jäljempänä.

VL:6:10 Ojittamiseen ei saa ryhtyä, ennen kuin asia on ollut 19 luvun säännösten mukaisesti ojitustoimituksessa käsiteltävänä, jos

1) kysymys on ojitukselta, johon 2 §:n mukaan siinä tarkoitetuilta osin tarvitaan ympäristölupaviraston lupa;

2) ojitukselta sisältyy tulva-alueen poistaminen tai pienentäminen tahi tämän luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua pienehkön järven laskeminen taikka kun ojituksen johdosta vesien virtaamissuunta huomattavasti muuttuu tahi ojitusta varten on tarpeen tehdä suojaus ja pumppuasema toisen maalle;

3) oja on tehtävä yleisen tien, rautatien tai muun kiskoradan alitse taikka sellaisen tien poikki johtavaa uomaa on suurennettava eikä tienpitäjän taikka rautatien tai muun kiskoradan omistajan suostumusta sanottuun toimenpiteeseen ole saatu; taikka

4) sopimusta yhteisestä ojitukselta ei saada aikaan.

[\(4.2.2000/88\)](#)

Ojitustoimituksessa käsitellään lisäksi tällaisessa toimituksessa aikaisemmin vahvistetun suunnitelman muuttamista sekä ojitusyhtiön perustamista ja osakkaiden oikeuksia ja velvollisuuksia yhtiössä koskevat asiat samoin kuin myös ne asiat, jotka ympäristönsuojelulautakunta on osoittanut ojitustoimitukseen sen mukaan kuin jäljempänä säädetään. [\(25.10.1996/750\)](#)

3 momentti on kumottu L:lla 25.10.1996/750.

VL 6:12 Jos oja tehdään toisen maalle tai toisen yksityisen tien poikki taikka ojan suuntaa halutaan muuttaa tahi johtaa vettä toisen ojaan tai toisen maalla olevaan puroon eikä asiasta sovita taikka jos ojitusta koskevasta asiasta muutoin syntyy erimielisyyttä eikä kysymys ole tämän luvun 10 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitetuista tapauksista, on asia [vesilautakunnan] käsiteltävä 20 luvun säännösten mukaisesti.

Jos ojituksessa on menetelty tämän lain säännösten tai niiden nojalla annettujen määräysten vastaisesti, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi määrätä tarvittavista oikaisutoimenpiteistä 20 luvun 7 §:n mukaisesti. Jos asiassa on kysymys 1 luvun kieltoäännösten rikkomisesta taikka jos oikaisutoimenpiteestä päätettäessä jouduttaisiin ratkaisemaan kysymys ympäristölupaviraston luvan tarpeellisuudesta, ojituksen ja vesistön järjestelyn välisestä erosta tai ympäristölupaviraston luvan noudattamisesta, noudatetaan kuitenkin 21 luvun 3 §:ää. Tässä momentissa säädetty kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivalta ei muissakaan tapauksissa estä 21 luvun 3 §:n soveltamista. ([4.2.2000/88](#))

Yhteinen ojitus: VL 6:13-32

Rummut: VL 6:33 ja 6:34

Kaavat ja ojitus: VL 6:35

Ojitustoimitus: VL 19:1-9. VA 6 luku

Ympäristönsuojeluviranomainen ja ojitus: VL 20:2

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen päätösasioista säädetään 1 luvun 16 ja 31 §:ssä sekä 6, 9 ja 10 luvussa (*päätöasiat*).

Valtuusto voi antaa kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle oikeuden siirtää tämän lain 1 luvun 31 §:n mukaisissa asioissa toimivaltaansa edelleen alaiselleen viranhaltijalle. Viranhaltijan päätöksen tiedoksiantamisesta ja muutoksenhausta on voimassa soveltuvin osin, mitä tässä luvussa säädetään.

Jos vireillä oleva ojitusta koskeva päätösasia vaatii sellaista erityistä selvitystä, jollaista kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen käsittelyssä ei voida saada,
ympäristönsuojeluviranomaisen on osoitettava asianosainen hakemaan asiassa ojitustoimitusta.

Jos muussa kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen käsiteltävänä olevassa päätösasiassa tarvitaan edellä tarkoitettua selvitystä, on asia siirrettävä ympäristölupaviraston käsiteltäväksi.

Edellä 3 ja 4 momentissa tarkoitettuun kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen **päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta.**

3. Tyypillisimmät ojaerimielisyydet:

- 1) Ojaa pitäisi kaivaa, kaikki hyötyä eivät osallistu. Tämä johtaa ojitustoimitukseen, jos kaivajat edellyttävät kaikkien hyödynsaajien osallistuvan. Ojitustoimitus maksaa yleensä nimenomaan hakijalle.

- 2) Lähdetään kaivamaan rajalle tai jopa toisen alueelle uutta uomaa eikä kerrota naapurille. Jos naapurilla ei noteerata, se yleensä aiheuttaa pahat ja pitkäaikaiset erimielisyydet
- 3) Kaadetaan puita ja läjitetään ojamassat niin, että ne aiheuttavat kuivatus- tai maisemahaittaa
- 4) Ei oteta huomioon luonnonsuojelullisia tai kaavallisia seikkoja.
- 5) Uomaa ei pidetä kunnossa, vaikka ojitusta koskevissa päätöksissä ja VL 6:7 ja 6:32 on sitä edellytetty
- 6) Vanhat toimimattomat perkausyhtiöt, pitkän aikaa laiminlyöty kunnossapito
- 7) Johdetaan ja käännetään vesiä toisen ojiin tai liian pieniin putkiojiin.
- 8) Tukitaan toisen alueelta tulevia ja yleensä ojia.
- 9) Metsäojitukset
- 10) Turvetuotantoalueet
- 11) Ojitukset kaava-alueilla, avo-ojat sadevesiviemäreinä. MRL, vesihuoltolaki
- 12) Naapurikateus ja muut riidat (raja-, tie- ja perintöriidat)

4. Viranomaisten vastuu oja-asioissa:

Valvonta YMPLTK = AYK, päätösvaltaa YMLTK:lla, ojitustoimitukset hoidetaan AYK:ssa, päätöksiä tekevät myös ympäristölupavirastot, käräjäoikeudet, hovioikeudet, VHAO, KHO ja KKO. Säästyisi paljon rahaa, jos saataisiin sovinto syntymään mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Ojavalvojat tulisi laittaa kurssille, jossa harjoitellaan neuvottelutaitoa ja sovinnon tekemistä.

5. Ennakkopäätöksistä ja päätösten lukumääristä

Ennakkopäätösten ja oikeustapausten merkityksestä:

<http://personal.inet.fi/koti/hannu2.majuri/#veslak>

Tietojen hausta ja indeksoinnista: <http://personal.inet.fi/koti/hannu2.majuri/#veslak>

Oikeustapausten lukumääristä (Hakujoukko 23 000 päätöstä vuosilta 1988-2006, hakumenetelmänä dtSearch-niminen indeksointiohjelma, ei ympäristölautakuntien päätöksiä).

Esimerkkejä päätösten määristä:

Ojiin ja ojitukseen liittyvien päätösten lukumääristä	
Hakusana	Päätösten määrä
oja	1397
metsäojit*	657
turve* ja ojit*	651
ojitus	541
ojitustoimi*	531
oja toisen maall*	225
rumpu ja ojit*	204
ojan tukkim*	178
rajaoja	108
toiminta-alue ja oja	64
vesilain 1 luvun 17 a	63
vesilain 6 luvun 2 §	58
ojan tukkimi* ja vettymi*	55
kaava-alue ja oja	35
vesilain 6 luvun 35 §	16
putkiojan tukkim*	7
ojarii*	4
viemärlait.toiminta-alue ja oja	3

6. Ojat, ojitus ja vesilain muutosesitykset

Vuonna 2000 Suomessa oli 2,2 miljoonaa viljelyksessä olevaa peltohehtaaria, josta 1,3 miljoonaa hehtaaria oli salaojitettu (maatalouslaskenta 2000).

Vesilakitoimikunta esitti mietinnössään 16.6.2004 seuraavia ojitukseen liittyviä muutoksia vesilakiin:

- Vesistön määritelmään tarkennus ojan/noron ja puron väliseen rajaukseen (valuma-alue 10 km²)
- Ojan käsite (haitallisen veden poistaminen avo-ojalla, putkella tai hulevesiputkella)
- Selkiinnytetään vesilain, MRL:n sekä YSL:n välisiä suhteita
- Ojitustoimitusten käyttöala supistuu (kaikkia luvanvaraisia hankkeita ei tarvitse käsitellä ensiksi ojitustoimituksessa)
- Ojitukseen liittyvät keskeiset käsitteet määritellään tarkemmin (kuivatusalue, hyöty, hyödynsaaja, aktiivi- ja passiivosakas)
- Yleiset kaapelit ja kaasuputket rinnastetaan yleiseen tiehen ja rautatiehen (ojitustoimitus, jos ei suostumusta)
- Ilmoittamisvelvollisuus AYK:lle
- Kosteikkoalueiden perustamista helpotetaan
- Luonnontilaiseksi palautuneen uoman kunnossapito
- Piennar nykyisestä 60 cm -> 100 cm
- Ojitusyhtiön nimi muuttuu ojitusyhteisöksi, ojitusyhteisön lakkauttaminen
- Nimi toimitusinsinööri muuttuu toimitusmieheksi (riittävän asiantuntemuksen omaava virkamies)
- AYK ratkaisee, tarvitaanko uskottuja miehiä

Vesilakityöryhmä esitti 16.6.2006 seuraavia ojitusta koskevia muutoksia vesilakitoimikunnan mietintöön:

Työryhmä ehdottaa säännöksiä selvennettäviksi siten, että purojen luonnontilaisuuden vaarantavaa hanketta ei voisi toteuttaa ilman ympäristölupaviraston lupaa.

- ” 1) Puroja ei sisällytetä vesilain luontotyyppisäännökseen, eikä 2 luvun 7 §:ään. Sen sijaan purojen luonnontilan vaarantamisen luvanvaraisuutta korostetaan ottamalla asiasta erillinen säännös luvanvaraisia vesitaloushankkeita koskevaan 3 luvun 2 §:n 1 momenttiin. Purot mainitaan omana kohtanaan, jotta ei aiheuteta epäselvyyttä muiden yleisempien luvanvaraisuussäännösten soveltamiseen; 15
- 2) Vesilain rangaistusäännöstä täsmennetään kuvatulla tavalla;
- 3) Lain perusteluissa täsmennetään ja painotetaan luonnontilaisten purojen merkitystä ja sääntelyllistä asemaa sekä valvonnan tärkeyttä kaikissa asianomaisissa kohdissa, kuten yleisperustelujen nykytilan arvioinnissa ja keskeisissä muutosehdotuksissa sekä asiaan liittyvien pykälien yksityiskohtaisissa perusteluissa; ja
- 4) Työryhmän mietintöön ja hallituksen esitykseen otetaan lausuma siitä, että luonnonsuojelulain säätämisen yhteydessä omaksuttu vesilain, metsälain ja luonnonsuojelulain soveltamisalojen keskinäinen suhde luontotyyppien suojelun osalta on epäselvä, minkä vuoksi näiden lakien suhde pitäisi purojen suojelun osalta selvittää kokonaisuudessaan erikseen.”

Lähteitä:

Vesilaki (19.5.1961/264) ja vesiasetus (6.4.1962/282)

Nukari, Muotiala, Wäre. 1963. Ojitusopas 257 s.

Vesistöjen valvontaohje n:o 2, 11.11.1970. 4 s. Kumottu.

Vihervuori, P. Vesistön järjestelyn ja ojituksen oikeuskysymykset. Lakimiesliiton Kustannus. Helsinki 1987. 419 s.

Vesi- ja ympäristöhallitus. Ympäristönsuojelulautakuntien opetusaineisto. Uusittu versio 18.3.1993. II osa. 6 Ojitusasiat, J. Muurimäki. 10 s. + 12 s. + 20 esimerkkitapausta. 62 s.

Vesi- ja ympäristöoikeudellisia päätöksiä (23 000 kpl)

Oikeustapauksista ja ennakkopäätösten merkityksestä. Hannu Majuri 20.9.1999, päivitetty otsikon osalta 25.9.2005. 8 s.

Tietojen hausta ja indeksoinnista. H. Majuri 8.9.2005, korjattu 25.9.2005. 5 s.

Sähköiset päätökset. CD-tallenne. H. Majuri. 1988-2006, 23 000 kpl. Vesioikeudet, ympäristölupavirastot, alueelliset ympäristökeskukset, VYO, VHAO, KHO.

Vesilakitoimikunnan mietintö 16.6.2004 (OMKM 2004:2)

Vesilakityöryhmän mietintö 16.6.2006 (OMTR 2006:13)